OPONENTSKÝ POSUDOK

Na habilitačnú prácu

Autorka: **Mgr. Dáša Čiripová, PhD**

Názov: **Monografia Debris Company s prihliadnutím na umeleckú tvorbu v Debris Company (Wow, Únos Európy, Jób/Glitsch) a Gaffa o. z. (↑&X / A P E N D I X)**

Oponent: **prof. Peter Pavlac**

Pracovisko/Profesionálne zaradenie: **DF VŠMU/Katedra réžia a dramaturgie**

1. **Originalita a prínos habilitačnej práce:**

   Mgr. Dáša Čiripová, PhD. sústredila intenzitu svojej habilitačnej práce do monografie o divadelnom zoskupení Debris Company s prihliadnutím na umeleckú tvorbu v Debris Company a divadle Gaffa. Len na okraj treba spomenúť, že u Dáši je i toto len veľmi úzky výber umeleckej tvorby, ktorá stojí za zmienku nie len v súvislosti s habilitáciou, ale v slovenskom divadelnom kontexte, v rôznych cross-žánroch a formách tanečného divadla, či performancií v množstve rôznych zoskupení tvoria jej dramaturgie a iné formy spoluprác významný kvantitatívny i kvalitatívny zástoj.

   Hodnotiť publikáciu o zoskupení Debris Company však samozrejme predpokladá zaujatie istej „objektívnej“ východiskovej pozície. Možné je to len čiastočne, pretože už pri prvých riadkoch publikácie je zrejmé, že ide o snahu preniknúť do hmatateľnej esencie zmyslu a formy myslenia tvorcov zoskupenia, ktoré vzniklo v čase, kedy sa formoval i môj osobný vzťah k médiu divadla, počnúc štúdiom na VŠMU, neskôr vo sfére profesionálnej. To však nie je všetko. Publikácia mapuje existenciu de-facto zoskupení dvoch, i keď v názve objavíme len jedno, pochopiteľne. Definovať však Debris bez Hubrisu by bolo možné len ťažko, bola by to „spupnosť“ i zo strany autorky. Avšak až pri čítaní tejto práce som si po 30tich rokoch do dôsledkov uvedomil, ako zásadný vplyv mal vlastne Hubris a neskôr Debris na môj, a som presvedčený že nie len môj pohľad na divadlo ako také, akokoľvek v dobe štúdií napojené striktne na VŠMU. Určite je za to v tom najpozitívnejšom zmysle slova zodpovedný, v publikácii často spomínaný spolutvorca divadla Hubris Martin Ondriska, ktorý sa v roku 1994 stal našim pedagógom Analýzy textu na DF (vtedy ešte ČaBF). Bol to on, kto nám púšťal z VHS-ky zašumenú, doslova zodratú nahrávku Black

Ridera tria Bob Wilson/Tom Waits/Wilim S. Burroughs, viedol nás k snahe popri remeselných zručnostiach objavovať už v protofáze svoj osobitý pohľad na divadlo cez texty Becketta, Joycea, očami Tadeusza Kantora a ďalších, ktorí zasa inšpirovali zakladateľov zoskupenia Hubris... bol to iniciačný bod, ktorý dokonale definuje i názov prvej kapitoly monografie, dotýkajúci práve divadla Hubris – „svojvoľná tvorivá sloboda“. Avšak nie len preto za jeden zo zásadných prínosov tejto práce považujem snahu z paralelnej optiky konkrétneho výskumu konkrétneho zoskupenia priniesť popisy a definície podhubia, či tvorivého kvasu začiatkov rokov 90tych. Čítať si o Hubrise, (neskôr Debrise) v kontexte vzniku a existovania divadiel ako STOKA, či GUnaGU, je preto zrazu čímsi novým a objavným a nie len preto, ako Hubris/Debris vníma samotná Dáša, ale i z jej snahy pracovať s vyjadreniami súčasníkov, ako napríklad Viliam Klimáček, ale i mnohými ďalšími.

Čítať túto monografiu je teda v jej prvej fáze ako listovanie dejinami „fyzického divadla“ u nás, usadenie sa do kontextu 90tych rokov a sledovanie mien rôznych spolupracovníkov, ktorí sa v tom čase točili okolo dua Vlk/Ondriska a dnes zohrávajú zásadnú rolu možno už v úplne iných kontextoch (viď.: Robo Polák, svetelný dizajnér, ale tých mien tam človek prekvapujúco, hoci možno vôbec nie prekvapujúco, objaví oveľa viac). Časť monografie o Hubrise je teda nečakane rozsiahla a tvorí skoro polovicu celej monografie, čo nie len stojí za pozornosť, ale najmä o čomsi zásadnom vypovedá.

Ďalší z originálnych prínosov monografie a zároveň celej habilitačnej práce je, podľa mňa, úzko spätý z jej vrstvením. Klasickú teatrologickú prácu, reflexiu na úrovni definovania historických kontextov a odkazov (akokoľvek slovo „historický“ pôsobí neadekvátne, ťažko si totiž priznávať, že naše začiatky už sú naozaj „históriou“) totiž síce nenápadne, ale dôsledne dopĺňa rovina reflexie filozofickej, alebo „filozofujúcej“, ktorá dokladuje erudovanosť autorky, orientovanie sa v kontexte myslenia autorov ako Merleu-Ponty, fenomenológie Jana Patočku, Edmunda Husserla, či poštštrukturalistu Gillesa Deleuza. Napriek tejto vrstve však autorka nikdy neskĺzne do pseudo-filozofovania, či intelektuálneho zavádzania. Použitie citátov je účelné a presné. Asociácie, ktoré prinášajú vo vzťahu k tvorbe predstavovaných zoskupení sú často doslova iniciačné, otvárajú a uzatvárajú, stávajú sa pevnou súčasťou príbehu Hubrisu/Debrisu.

Za pozornosť stojí i sledovať štruktúru monografie. Nie len že každý z dvoch veľkých tematických celkov má svoje vlastné číslovanie kapitol (čím jasne dáva najavo vyrovnanú podstatnosť oboch), ale i názvy kapitol/častí, opäť podobne ako je to pri formách divadla o ktorých píše, sú skôr návodmi na myslenie, na osobnú interpretáciu, než len suchým uvedením, či zhrnutím obsahu celku, a zoskupuje tak témy/fenomény, ktoré tvorbu Debrisu/Hubrisu charakterizujú

(napr.: „Svojvoľná tvorivá sloboda“ / „Detonáž“ / „Príbeh, ktorá má dva konce a možno zavedie ťa tam, kam on chce“, či „Myslieť telom v pohybe a obraze“), čo nás plynule presúva do druhého „odseku“ posudku.

2. **Uplatnenie umeleckej práce/výskumu v odbore (doma/v zahraničí):**
Neprehliadnuteľným znakom predkladanej publikácie je však i jej forma, ktorá v zásade nemá v našom kontexte obdobu. Nemyslím len grafické spracovanie, kde striedanie čiernych a bielych stránok pôsobí ako vedomá rytmizácia nášho listovania v texte a zjavne nie je nijak náhodnou. Ide predovšetkým o dvojjazyčnosť publikácie. V tejto súvislosti mi len napadá, že by ma celkom zaujímalo, či od doby jej vzniku (2020) existuje už aj nejaká zahraničná reflexia, či už v podobe recenzií, alebo iných reakcií, dá sa to vnímať ako otázka na Dášu. Samozrejme pri listovaní a čítaní monografie sa natíska otázka, či práve dvojjazyčnosť nemá zásadnejší vplyv na samotný obsah, teda najmä rozsah, či na takej malej ploche (ide vlastne len o polovicu knihy samotnej) je vôbec možné dosiahnuť patričnú hĺbku, či nie je podobný formát v neprospech hmoty informácií, ktoré sa autorka do publikácie snažila vložiť. Formát knihy s výnimočným grafickým spracovaním (a samozrejme vydavateľ, ktorým je samotné divadlo Debris) mi však dáva jasnú indíciu, že zmyslom nie je len samotná informácia, ale moja interakcia s týmto materiálom. Akoby monografia aj do takto nedivadelného formátu prinášala ambíciu podať správu nie len o obsahu a dramaturgii Debrisu, ale i o jeho forme a teda vizualite a akomsi hmatateľnom fyzične.

Napokon jeden zo zásadných kľúčov k práci Dáši Čiripovej, či už ako teoretičky, ale i dramaturgičky, je veta, ktorá sa mi pri čítaní i sledovaní záznamov inscenácií vyjavovala pomerne často: **„najskôr pohyb a potom text“**. Fyzický rozmer tohto prístupu k realite a jeho fluidná dominancia v jednotlivých inscenáciách sú nie iba doplnkom, ale bránou k porozumeniu a zážitku. Či z inscenácií zoskupenia Debris, či z monografie habilitantky. Vypovedá o tom i fakt, že od roku 2006 je kľúčovou osobou v Debrise choreografka Stanka Vlčeková, ktorej vklad do tvorivého kotla je od tých čias zásadný. Práve tento druh dominancie sa pre mňa stal cestou k akceptovaniu istej textovej úspornosti, ktorá však nie je rezignáciou na hlbší vhľad, ale snahou, podobne ako pri tanci, formulovať skôr esenciu, zmysel.

A za každým slovom cítim pohyb.

Cielená a vedomá premyslenosť komponovania textových celkov sa pre mňa materializuje v akýchsi nenápadných vláknach, prepojeniach tém a odkazov

a poukazuje na autorkinu dôslednosť. Za všetky jeden príklad: v roku 1992, v tom čase ešte pochopiteľne pod hlavičkou Hubrisu, zrealizovalo duo Ondriska/Vlk projekt podľa Ulysses Jamesa Joycea v Bazéne na Žižkovej ul.. O čosi viac ako 20 rokov (v roku 2013) sa na Rádiu Devín objavuje výnimočná rozhlasová adaptácia Joyceovho Ulyssesa. Registrovať a pomenovať nečakané prepojenie (či dokonca pointu?), je pre mňa dokladom Dášiných kompetencií. Veď kto si v skutočnosti všimol, že autorom rozhlasovej adaptácie je Martin Ondriska a autorom hudby a režisérom Jozef Vlk?
Som presvedčený, že i napriek stručnosti a úspornosti textu je i vďaka tejto dôslednosti text nie len spoľahlivým zdrojom informácií, ale ďalšou Deleuzovskou plošinou v mozaike profilov zoskupenia, ľudí s ním spolupracujúcich (a bolo ich za ti roky naozaj extrémne veľa), ale i doby samotnej.

3. **Uplatnenie výsledkov umeleckej práce/výskumu v pedagogickej praxi:**
Potenciál podobnej publikácie samozrejme nevyčerpáva potenciál habilitantky pre jej pedagogické pôsobenie na VŠMU. Jej ukončená doktorandúra na FFUK v Klasickej filológii ju pochopiteľne vedie k tomu nadobudnuté znalosti aplikovať aj v pedagogickej praxi, čo, podľa mojich vedomostí, aj vo veľkej miere využíva, paradoxne nie v spojitosti s prejavmi divadla súčasného, ale v reflexii a poznaní divadla, ktoré považujeme za pilier, či koreň našej európskej tradície (samozrejme hovorím o divadle antickom, akokoľvek sú jeho piliere prakticky celé 20st. znovu rúcané a znovu stavané, od avantgárd, cez antropológiu až po post-dramatické divadlo, od Aristotela cez Nietzscheho až po Florence Dupont).
(pozn. na margo – o inšpiratívnosti práce Dáši Čiripovej pre študentov môže svedčiť napríklad i fakt, že nedávna absolventka dramaturgie, ktorá sa vo svojej DP zaoberala profesiou dramaturgie v kategórii tanečného divadla /K.Jungová/ oslovila pre interview do tejto práce i Dášu Čiripovú. Vnímať snahu pochopiť odlišnosť uvažovania dramaturga činoherného a tanečného v tomto interview bolo pre mňa, ako oponenta i tejto DP, mimoriadne zaujímavé a prínosné).

4. **Hĺbka a forma práce s literatúrou, informačnými, resp. inšpiračnými zdrojmi:**
O práci Dáši Čiripovej s literatúrou som písal už vyššie. Jej „dvojjedinosť“, ktorá sa odráža pri posledných inscenáciách Debris Company i v jej práci dramaturgičky (koniec koncov habilitačná práca je formulovaná „s prihliadnutím na umelecké výkony“) ju doslova predurčuje k tomu, aby literatúru vo svojej monografii nepoužívala len ako teatrologický nástroj k rozširovaniu, či dokladovaniu téz a snahy o objektivizáciu, ale ako materiál, ktorý text vrství, problematizuje, prehlbuje a napomáha tak k hľadaniu už

spomínanej „esencie“ jednotlivých záverov, či „teorém“, aby som použil názov jednej z posledných kapitol Dášinej práce. A je to nevyhnutná potreba vyplývajúca už z viac krát spomínanej finálnej textovej úspornosti monografie.

5. **Celková umelecká/odborná úroveň habilitačnej práce:**
   Celková úroveň práce je pre mňa rozhodne napĺňajúca potreby habilitačného konania. Viackrát prežívané, až katarzné deja-vu, najmä pri formulácii začiatkov Debrisu na troskách Hubrisu (a popis obdobia mečiarizmu, ktorý sa stal spoločensko-politickým podhubím vzniku tohto zoskupenia), sú pre mňa nespochybniteľným dokladom naplnenia zmyslu vzniku podobnej publikácie. Dvojjazyčnosť, grafické spracovanie, erudovaný teatrologický, zároveň umelecky poučený vhľad do reflexie, snahy opísať a zároveň snahy preniknúť „hlbšie“, to všetko sú atribúty odbornosti a vysokej úrovne práce.

6. **Ďalší komentár k habilitačnej práci:**

   Nemám.

7. **Odporučenie:**

Odporúčam uchádzačovi: **Mgr. Dáši Čiripovej, PhD.** udelenie umelecko-pedagogického docent**.**